

آسیب‌شناسی اخلاقی در نشر مقاله‌های علمی در عرصه کشاورزی

فرشاد مجیدی^۱، مسعود بیژنی^۲

چکیده

امروزه نشر مقاله‌های علمی به عنوان یکی از ضرورت‌های جامعه علمی در ایران به شدت مورد توجه است. لیکن در این عرصه، تأکید بر رشد کمی و یکی از مبناهای اصلی قرار دادن تعداد مقاله‌های علمی به عنوان ملاک ارتقای پژوهشگران، گاهی باعث بروز مسائلی می‌شود که به لحاظ اخلاقی، پسندیده نیست. بر این اساس، هدف این مقاله بر آسیب‌شناسی اخلاقی نشر مقاله‌های علمی در عرصه کشاورزی، با استفاده از یک تحلیل توصیفی و اسنادی قرار گرفت. در این مورد، نظریه نسبی و نظریه فراگیر یا عمومی از جمله مهمترین نظریه‌های قابل کاربرد هستند. طبق نظریه فراگیر یا عمومی، قوانین جهان‌شمول بوده و همواره باید معیار رفتار پژوهشگران باشند؛ اما بر اساس نظریه نسبی هدف وسیله را توجیه می‌کند؛ بدین صورت که قضاوت در مورد هر عمل باید بر اساس نتایج حاصله از آن باشد. از مهم‌ترین آسیب‌های اخلاقی در نشر مقاله‌های علمی می‌توان داده‌سازی، دستکاری داده‌ها، اضافه کردن نام فرد یا افرادی به لیست نویسندگان که نقشی در تهیه و نگارش مقاله نداشته‌اند و بالعکس، کم کردن داده‌ها برای رسیدن به نتایج دلخواه، عدم اجرای کامل موضوع پژوهش، عدم اجرای روش پژوهش و تحریف در منابع مورد استفاده پژوهش را نام برد. در پایان بر اساس نتایج بدست آمده، پیشنهادهایی در جهت کاهش آسیب‌های اخلاقی در عرصه کشاورزی ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: آسیب‌شناسی اخلاقی، نشر مقالات، کشاورزی.

^۱ دانشجوی کارشناسی‌ارشد گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس

^۲ استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه

در شرایط کنونی، یکی از شاخص‌های اساسی فرآیند تولید و گسترش علم و دانش آفرینی، توسعه‌ی تعداد مقاله‌های علمی و تعداد استنادهایی می‌باشد که به این مقاله‌ها شده است، در واقع، می‌توان گفت، امروزه، نشر علمی یک جزء جدایی‌ناپذیر توسعه در نظر گرفته می‌شود در این راستا، پژوهشگران و بویژه اعضای هیأت علمی و دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های پژوهشی می‌کوشند در کارنامه خود تا حد امکان، تعداد بیشتری مقاله، داشته باشند (مجیدی و همکاران، ۱۳۹۵، الف).

رشد بسیار سریع و گسترده‌ی علم در ۵۰ سال گذشته، دانشمندان نسل جدید را به طور متفاوتی نسبت به دانشمندان یک یا دو نسل گذشته به چالش اجتماعی و علمی کشانده است. در عصر حاضر اکتشافات مهیج، محدوددهی جدید تحقیق و رشد روز افزون اطلاعات، موجب بروز مشکلات و فشارهای جدیدی شده است، همچنین با گسترش قلمرو علوم و دقیق‌تر شدن پژوهشها، نگرانیها درباره اصول اخلاقی پژوهش نیز افزایش یافته است؛ به گونه‌ای که در هر مرحله از فرایند پژوهش ممکن است علاوه بر لغزشهای علمی، لغزشهای اخلاقی نیز پیش بیاید (جمشیدی‌بروجنی و همکاران، ۱۳۹۳).

یکی از عناصر ذاتی بررسی جهان علم در عصر حاضر، توجه جدی به جایگاه و مسؤولیت‌های پژوهشگران در جامعه و به‌طور کلی، نقش علم در پیشرفت تمدن است. به‌عبارت دیگر، یک گزارش علمی نمی‌تواند از پرداختن به اساسی‌ترین سؤالات روز مبنی بر این‌که چه اخلاقی باید بر علم اعمال شود، پرهیز کند (علیزاده‌ا قدم و همکاران، ۱۳۹۰). فلسفه اخلاق علمی، دانشی است که از اصول و ارزشهای اخلاقی بحث می‌کند؛ ارزشهایی که ناظر به رفتارها و صفات ارادی پژوهشگران و تمایز آنها از حیث خوبی و بدی، شایستگی و ناشایستگی، نیکویی و زشتی و بایستگی و نبایستگی هستند. اخلاق پژوهی به مبادی اخلاقی افعال می‌پردازد. رویکردی که ریشه‌ی آن به ارسطو و کتاب مشهور اخلاق او اخلاق نیکوماخوس بر می‌گردد (فراستخواه، ۱۳۸۵).

اخلاقیات، روحیات و هنجارهای درونی جامعه علمی، از تعیین‌کننده‌ترین عوامل فرهنگ ارزیابی، و تکیه‌گاهی برای نهادینه شدن خودارزیابی و خودتنظیمی در میان کنشگران علم و فناوری و اجتماعات علمی و نهادهای دانشگاهی تلقی شده است که توسعه نظامهای اعتبارسنجی و تضمین کیفیت به آن نیاز دارد (فراستخواه، ۱۳۸۵).

از نظر لغوی، اخلاق جمع خُلق است و خُلق مجموعه‌ی تمامی ویژگیها و سرشتهایی است که با وجدان و بصیرت شناخته شده، درک و استنباط می‌گردند. از منظر کاربردی، علم اخلاق، اصول حاکم بر رفتار درست و همچنین قانونها یا معیارهایی است که رفتار و عملکرد مطلوب افراد درون یک حرفه را تبیین می‌کند. یکی از شاخه‌های علم اخلاق، اخلاق کاربردی است که به معنای کاربرد منظم و منطقی نظریه اخلاق در حوزه مسائل خاص می‌باشد. در این راستا، اخلاق در پژوهش به‌عنوان یکی از مباحث مهم اخلاق کاربردی، به معنای بررسی امکان و شرایط رعایت قواعد و اصول اخلاقی در پژوهش‌های نظری و عملی می‌باشد (مهارتی و همکاران، ۱۳۹۲). همچنین، از نظر رزینیک^۱، علم، حرفه‌ای است که افراد درگیر در آن به منظور توسعه دانش انسان، غلبه بر جهل و حل مسائل علمی با همدیگر همکاری می‌کنند. بنابراین، مثل هر متفکر دیگری رویکرد رزینیک به اخلاق در علم ملهم از برداشت کلان وی درباره دو مقوله‌ی علم و اخلاق است. رزینیک در چهارچوب فکری و تحلیلی خود قبل از هر چیزی بین دو بعد اخلاق یعنی اخلاق به مثابه "یک موضوع" و اخلاق به مثابه یک "رشته مطالعاتی" یا "خلاق پژوهی" تمایز قائل می‌شود. با این حال، او تمایزی بین "اخلاق پژوهی" و "فلسفه اخلاق" قائل نیست (علیزاده‌ا قدم و همکاران، ۱۳۹۰).

پژوهشگران به دلیل تأثیرگذاری بر محیط اطراف خود، لازم است به سواد اخلاقی مجهز بوده و با اصول آن آشنا و آراسته به فضایل اخلاقی باشند. آشنایی آنها با اصول اخلاق در پژوهش، چه موضوع پژوهش آنها انسان، حیوان و یا هر موجود دیگری باشد بسیار ضروری است و این‌که پژوهشگر در راستای پژوهش خود و دخالتی که در محیط می‌کند چگونه باید باشد و چه محدودیت‌هایی را باید در نظر داشته باشد، امری لازم است. لذا پرداختن به اخلاق علمی پژوهشگری، موضوعی شایسته و در خور توجه است (لشکر بلوکی، ۱۳۸۷). منظور

^۱. Resnick

از اخلاق علمی، ارزشهای شراکتی و تعهدات درون‌زای خاصی است که از طریق تجربه‌ها و تعاملات اجتماعی علمی و الگوهای زیسته فرهنگ دانشگاهی و در پیوند با معانی، نمادها و هنجارهای علم اعتبار می‌یابد (علیزاده‌اقدم و همکاران، ۱۳۹۰).

نادیده گرفتن مسائل اخلاقی در پژوهش، گاهی بدون تعمد و صرفاً به سبب بی‌اطلاعی از اخلاق حرفه‌ای پژوهشگری صورت می‌پذیرد. در حوزه پژوهش، مطلوب است که روشن شود اخلاق پژوهشگری چه حد و مرز و چه مسائلی دارد. زندگی حرفه‌ای اخلاقی محتاج اصولی است که خط‌مشی اساسی رفتارهای اخلاقی را ترسیم می‌کند. اما باید دانست که پرسش "مسائل اخلاقی این حرفه کدامند؟" مقدم بر پاسخ "اصول اخلاقی این حرفه چنین می‌باشند" هستند. وقتی می‌توان اصول اخلاقی و کدهای رفتاری را تبیین نمود که مسائل اخلاقی تعیین و شناسایی شده باشند. بنابراین باید تصویری از مسائل اخلاقی وجود داشته باشد تا بتوان پاسخ‌های این مسائل را تحت عنوان کدهای اخلاقی تدوین نمود. مواجهه‌ی روشمند و کارآمد با مسائل اخلاقی مستلزم تشخیص مسأله‌ها از انبوه حوادث، پدیدارها و معضلات مختلف در پژوهش است (لشکر بلوکی، ۱۳۸۷).

"اخلاق" همیشه واژه‌ای مثبت تلقی می‌شود و برای اثبات مطلوب بودنش نیاز به تلاش بیشتری نیست. با وجود اجماع بر بدیهی بودن و زیبایی رعایت جزئیات اخلاقی، آگاه بودن بر این جزئیات نیازمند آموختن است و گاه رعایت آنها با وجود آموختن و کسب آگاهی کافی، آسان نیست. در زمینه رعایت نکات اخلاقی در پژوهش، منابع بی‌شمار و دست‌ورعمل‌ها و بیانیه‌های متعددی منتشر شده است. اکنون که رشد تولید کمی تولید علم و نگارش علمی در ایران شتاب بیشتری گرفته است، موضوع رعایت نکات اخلاقی بیش از پیش دست‌اندرکاران این حوزه و بویژه مجلات علمی را به خود جلب می‌کند مدیریت داوران همتای مجلات علمی کشور باید انرژی زیادی در جهت غربال مقالات با کیفیت صرف کنند و در واقع یکی از موارد مهم در ارزیابی کیفیت مقالات، رعایت نکات اخلاق علمی است (شعبانی، ۱۳۸۶). به طور مثال می‌توان گفت که، اگر شخصی، مقاله یا کتابی را منتشر و در آن از نوشته‌های دیگران به شکل مستقیم یا غیرمستقیم استفاده کند، اما از اشاره به منابع نوشتار خود به شکلی دقیق و متعارف بپرهیزد و یا چنان وانمود کند که نوشته زاده و حاصل تأملات شخصی خویش است، مرتکب عملی شده که به آن انتحال، یعنی به خود بستن، سرقت علمی و به تعبیر مرحوم خانلری نقض شرافت ادبی و «دزدی ادبی یا دزدی بیادبانه» می‌گویند (جمشیدی‌بروجنی و همکاران، ۱۳۹۳).

گسترش بد اخلاقی علمی و پژوهشی و استفاده ابزاری از علوم و نوآوری‌های علمی، جامعه علمی و دانشگاهی را به چالش کشیده است. تا زمانی که جهت و اصل موضوع علم اصلاح نشود و اخلاق و معنویت جزء اصول قرار نگیرد، این مشکل لاینحل باقی خواهد ماند (صفرزاده و بیگ‌پناه، ۱۳۹۴).

بر این اساس، با توجه به ضرورت بررسی موضوعات اخلاقی، در نشر علمی و بویژه در عرصه کشاورزی، این مقاله به صورت یک تحقیق کتابخانه‌ای و اسنادی به معرفی مهمترین چالشها و آسیب‌های اخلاقی در عرصه انتشار مقالات علمی کشاورزی پرداخته است.

یافته‌ها و بحث

در ادبیات موضوعی اخلاق پژوهشی، سوء رفتار پژوهشی شامل اقتباس از آثار ادبی بدون ارجاع‌دهی مناسب (سرقت ادبی)، جعل نمودن داده‌های مورد استفاده در پژوهش، عدم اجرای کامل موضوع پژوهش، عدم اجرای روش پژوهش، حذف قسمتی از داده‌ها جهت دستیابی به نتایج مورد انتظار، تحریف در منابع مورد استفاده تحقیق و عدم اجرای کلیه منابع مورد استفاده، اختلاف نظر در تألیفی یا تصنیفی بودن متن پژوهش و فشار از سوی حامی مالی پژوهش به انجام شیوه‌های غیراخلاقی در پژوهش در نظر گرفته شده است (Okonta & Rossouw, ۲۰۱۴). هر پژوهشگر باید با تکیه به تخصص و صلاحیت حرفه‌ای خود و با پایبندی به مسؤولیت‌های حرفه‌ای مطرح در هر زمینه علمی به مسائل ضروری جامعه بپردازد. لازم است پژوهشگر شرایط لازم و کافی برای انجام پژوهش را داشته باشد. در واقع باید در حوزه‌ی تخصصی خود صاحب دانش بروز بوده و تمام تلاش خویش را برای پرهیز از دوبارکاری در موضوع پژوهش به کار بندد (مهارتی و همکاران، ۱۳۹۲).

یکی از مسائل اخلاقی دیگر در فرآیند نشر مقاله‌های علمی، دقت در درج نام افرادی است که شایسته قرار گرفتن در فهرست نویسندگان یک مقاله می‌باشند. تنها نام پژوهشگرانی باید در صفحه اول مقاله درج شود که در تهیه مقاله مشارکت داشته و وظیفه اصلی را به عهده گرفته‌اند، ترتیب نام آنها نیز باید بر اساس میزان مشارکت آنها در تدوین و اجرای پژوهش باشد. این مورد می‌تواند به صورت برعکس نیز اتفاق بیافتد؛ بدین‌گونه که نویسنده نام فرد یا افرادی که در تهیه مقاله نقش داشته‌اند را از لیست نویسندگان حذف کند (شعبانی، ۱۳۸۶).

در زمینه رعایت اخلاق در پژوهش، رویکردها و نظریه‌های مختلفی وجود دارد در یکی از پرستندترین تقسیم‌بندیها، نظریه‌های مرتبط با اخلاق در تحقیق و پژوهش به دو دسته "نظریه فراگیر یا عمومی" و "نظریه نسبی" تقسیم می‌شوند. طبق نظریه فراگیر، قوانین و اصول اخلاقی، اصولی فراگیر و جهان‌شمول بوده که تحت هیچ شرایطی نباید نقض گردند و همواره باید معیار رفتار و عمل قرار گیرند. از طرفی بر اساس نظریه نسبی، قوانین و اصول اخلاقی می‌توانند تحت شرایط مختلف، متفاوت باشند. طبق این نظریه، قضاوت در خصوص هر عمل، براساس نتایجی است که از آن نصیب فرد می‌شود و به طور معمول هدف می‌تواند توجیه‌کننده وسیله باشد (مهارتی و همکاران، ۱۳۹۲). عمل دستکاری داده‌ها ممکن است در مورد اطلاعات مربوط به نمونه‌ها در قسمت‌هایی از پژوهش انجام شود؛ به عنوان مثال، تقلب در تکمیل پرسشنامه‌ها بعد از انجام مداخله، یکی از این نمونه‌ها است. در واقع، دستکاری داده‌ها یا "داده‌سازی" از آسیب‌های جدی موجود در نشر مقاله‌ها است. پی بردن به این نوع تقلب، اکنون آسان‌تر شده است با این وجود، دستکاری داده و داده‌سازی، پس از سرقت علمی، دومین آسیب بزرگ نشر مقاله‌های علمی محسوب می‌شود در این راستا، می‌توان اظهار داشت، آن‌چه که برخی نویسندگان در جریان نوشتن مقاله‌ها، خواسته یا ناخواسته می‌توانند فراموش کنند "اخلاق" است (مجیدی و همکاران، ۱۳۹۵، ب). از سوی دیگر، آثار و تولیدات علمی نقش ارزشمندی در توسعه جامعه علمی و ارتقای رتبه علمی کشور در سطح دنیا دارد و در کنار این که می‌تواند به عنوان شاخصی برای سنجش توسعه علمی جوامع مختلف به حساب آید، در کیفیت تعاملات و مراودات علمی نیز تأثیرگذار است. این امر به ویژه در جامعه ما بسیار مهم به نظر می‌رسد. چرا که افراد از طریق آن امتیازات بسیار زیادی به دست می‌آورند و اساتید، دانشجویان و اصحاب علم برای ارتقای علمی، پذیرش در مقاطع بالاتر و به دست آوردن شرایط شغلی از این امتیازات استفاده می‌نمایند. بنابراین، ارزیابی کمی و کیفی این آثار امری بسیار ارزشمند و در عین حال بسیار ضروری است. ناگفته پیداست که ارزیابی مقالات علمی را باید کسانی انجام دهند که در زمینه موضوع مقاله دارای تخصص باشند. آن‌چه می‌تواند فرآیند داوری را از مسائل غیراخلاقی پاک نماید، بزرگ‌منشی و پایبندی اخلاقی داوران است. به این صورت که وقتی داوران احتمال می‌دهند مسائل مختلف، فرآیند داوری درست و اخلاقی مقالات را تحت تأثیر قرار می‌دهد، باید این تعارض در علایق خود را آشکار سازند و سردبیران مجلات را از این مسأله با خبر نمایند و خود را از فرآیند داوری مقاله جدا نمایند (مطلبی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۲).

در بحث سرقت علمی مسائل بسیاری همچون دلایل گرایش دانشجویان به سرقت علمی، شناسایی تأثیرات سرقت علمی به منظور مهار رفتارهای نادرست آنان در انجام تحقیقات خود، نقش مراکز آموزشی اساتید و به طور کلی کسانی که در آموزش دانشجویان درگیرند وجود دارد. بنابراین، این سوء رفتار علمی یک مشکل پیچیده است که نباید آن را نادیده گرفت، هر چند به سادگی قابل حل نمی‌باشد اما تلاش‌های صادقانه در آگاه کردن دانشجویان و کاهش آن می‌تواند مؤثر باشد. از این رو لازم است قبل از اینکه این پدیده زشت شیوع پیدا کند و شمار بیشتری را مبتلا سازد، همه نهادهای علمی از جمله دانشگاهها این مسأله را جدی گرفته و برای شناسایی، پیشگیری و درمان آن چاره‌اندیشی کنند (جمشیدی‌بروجنی و همکاران، ۱۳۹۳).

یکی از اصول مهمی که بر اساس دیدگاه متخصصان، داوران آثار علمی باید به آن توجه نمایند، بررسی میزان رعایت اخلاق پژوهشی از سوی نویسندگان مقالات علمی است. بر این اساس، لازم است داوران در بررسی ابعاد اخلاقی مقاله به مسائلی همچون امانت‌داری پژوهشگر، صداقت در ارجاعات، صداقت در استفاده از آثار دیگران، صداقت در جمع‌آوری داده‌ها و صداقت در بیان نتایج توجه نمایند

(Motallebifard et al., ۲۰۱۲). با توجه به تأکید نظام آموزشی بر افزایش کمی مقالات علمی، نشر علمی در عرصه کشاورزی ایران مطابق نظریه نسبی می‌باشد زیرا پژوهشگران و نویسندگان تنها به دنبال افزایش کمی مقاله‌های خود هستند و بعد کیفی نشر مقاله‌ها چندان مورد توجه قرار نمی‌گیرد از این رو، نشر مقاله‌های علمی در عرصه کشاورزی ایران، مصداق واقعی "هدف وسیله را توجیه می‌کند" می‌باشد. این در حالی است، که باید نشر علمی کشور در راستای "نظریه فراگیر یا عمومی" باشد و قوانین و اصول اخلاقی نباید زیر پا گذاشته شوند. وجود سوء رفتار پژوهشی در پژوهش‌ها موجب گردیده است که آموزش رعایت اخلاق در پژوهش در مؤسسات تحقیقاتی اجباری گردد. گرچه آموزش تنهایی از سوء رفتار پژوهشی جلوگیری نمی‌کند ولی دانشگاه‌ها باید بر تمرکز بر صداقت، مسؤلیت‌پذیری و پاسخگویی در پژوهش اقدام نمایند و سیاستها و رویکردهای آنها باید به گونه‌ای باشد که پژوهشگران را به بالاترین سطح از اخلاق پژوهی پایبند کند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نقش پژوهش درست، در بالابردن همه‌جانبه‌ی جایگاه علمی جامعه، بدیهی بوده و رعایت شرایط اجرای پژوهش خوب بر عهده‌ی پژوهشگران و نویسندگان می‌باشد. پژوهشگران باید در رابطه با فعالیت‌های پژوهشی خود در برابر جامعه علمی پاسخگو باشند. از این جهت، ضمن آگاهی و رعایت اصول علمی حاکم بر فرآیند پژوهش، باید مطابق با مبانی اخلاق پژوهشی عمل کرده و در راه گسترش این اصول و مبانی از هیچ تلاشی دریغ نکنند. آگاهی از وظایف اخلاقی یکی از عوامل اصلی در کاهش این آسیب می‌باشد لذا پژوهشگران باید در این بخش از همه توان خود استفاده کنند. البته دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی نیز مسؤول این‌گونه مسائل هستند؛ زیرا کوتاهی آنها در آموزش روش‌های صحیح نگارش مقاله‌های علمی و مدرک‌گرا بار آوردن دانشجویان از جمله مهم‌ترین دلایل بروز این آسیب‌ها و افزایش آنها می‌باشند. تسلط ناکافی دانشجویان به همه‌ی جوانب موضوع پژوهش، کوتاهی در انجام تکالیف محول شده و تأخیر در انجام آنها و آموزش ندادن شیوه‌ی صحیح نگارش مقاله‌ی علمی در دانشگاه به دانشجویان از جمله دلایل بروز آسیب‌های اخلاقی در جریان پژوهش‌ها می‌باشند. با توجه به این‌که نظام آموزشی ایران و بخش‌های مدیریتی تحقیقات به دلیل فشارهای زیاد بر دانشجویان، اساتید و پژوهشگران جهت افزایش کمی نشر مقاله‌های علمی، از عاملان بروز این آسیب‌ها می‌باشند پیشنهاد می‌شود این نهادها بجای تمرکز بر ظاهر و کمیت مقالات، به کیفیت انتشارات و آموزش روش‌های صحیح نگارش مقالات به دانشجویان و پژوهشگران اندکی توجه کنند. برای مقابله با آسیب سرقت علمی و داده‌سازی پیشنهاد می‌شود نرم‌افزارهای فارسی طراحی و در داوری مقالات مورد استفاده قرار گیرند.

برای مقابله با آسیب اضافه کردن نام افرادی که نقش و سهمی در نگارش مقاله‌ها ندارند و از آنجایی که در بسیاری از موارد این آسیب بصورت متقابل بین نویسندگان و پژوهشگران اتفاق می‌افتد، پیشنهاد می‌شود با توجه به علمی- ترویجی یا پژوهشی بودن مقالات به لحاظ تعداد نویسندگان محدودیت ایجاد شود.

یکی دیگر از راه‌های مقابله با آسیب‌های اخلاقی برخورد با افراد و شرکت‌هایی است که مشغول خرید و فروش مقاله‌های علمی هستند از این رو، پیشنهاد می‌شود نهادهای مسؤول قوانین لازم جهت مقابله با این‌گونه افراد و شرکتها را تدوین کرده و شرایط لازم جهت برخورد قاطع با آنها را به ایجاد نمایند.

منابع

جمشیدی‌بروجنی، گ.، سعیدی، م. و حیدری، غ. ر. (۱۳۹۳) میزان آگاهی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز از مصادیق سرقت علمی و عوامل مؤثر بر آن. فصلنامه نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی. دوره ۳، شماره ۳ و ۴: صص ۹۵-۱۰۸.
شعبانی، ا. (۱۳۸۶). رعایت اخلاق در نگارش مقالات علمی. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، دوره ۱۳، شماره ۲، صص ۸۷-۸۸.

- صفرزاده، م. ح. و بیگ پناه، ب. (۱۳۹۴). سوء رفتار پژوهشی و عوامل مرتبط با آن در محیط پژوهشی حسابداری. مجله دانش حسابداری. دوره ۶، شماره ۲۳: صص ۱۲۴-۹۹.
- علیزاده اقدم، م. ب.، عباس زاده، م.، شیشوانی، ع. و تجویدی، م. (۱۳۹۰). بررسی تعیین کننده های پایبندی به اخلاق علمی در بین اعضای هیات علمی؛ مطالعه موردی دانشگاه تبریز. *فصلنامه سیاست علم و فناوری*، دوره ۳، شماره ۴: صص ۶۹-۵۷.
- فراستخواه، م. (۱۳۸۵). جایگاه و ساز و کارهای "اخلاقیات حرفه های علمی" در تضمین کیفیت آموزشی عالی ایران. *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، شماره ۱: صص ۲۷-۱۳.
- لشکر بلوکی، م. (۱۳۸۷). چارچوب تدوین ارزشها و اخلاق حرفه ای پژوهشهای علمی و فناوری. *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، دوره ۳، شماره ۱ و ۲: صص ۱۱۴-۱۰۵.
- مجیدی، ف.، بیژنی، م. و عباسی، ع. (۱۳۹۵، الف). تحلیل آسیب شناسی نشر مقاله های علمی در عرصه کشاورزی: کاربرد الگوی سه شاخگی. *رویکردهای پژوهشی در علوم اجتماعی*، دوره ۲، شماره ۵: صص ۱۶۱-۱۴۹.
- مجیدی، ف.، بیژنی، م. و عباسی، ع. (۱۳۹۵، ب). بررسی آسیب های نشر مقاله های علمی در عرصه کشاورزی ایران. *دومین کنگره ملی توسعه و ترویج مهندسی کشاورزی و علوم خاک ایران، تهران، ایران*: ۱۶ خرداد ۱۳۹۵.
- مطلبی فرد، ع. ر.، نوه ابراهیم، ع. ر.، محبت، ه. و سادین، ع. ا. (۱۳۹۲). آسیب شناسی و تدوین چارچوب داوری آثار علمی: یک رویکرد کیفی. *فصلنامه دانش شناسی (علوم کتابداری و اطلاع رسانی و فناوری اطلاعات)*، دوره ۶، شماره ۲۲: صص ۸۳-۷۳.
- مهارتی، ی.، برومند، ا. و لقمانی، ه. (۱۳۹۲). اخلاق در فرآیند پژوهش علمی. *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، دوره ۹، شماره ۱: صص ۱-۱۰.
- Motallebifard, A., Aristech, H. R., Mohebbat, H. & Dasta, M. (۲۰۱۲). Research Ethics in Higher Education: Individual Characteristics and Professional Responsibilities of Researchers. *Quarterly Journal of Epistemology*: PP. ۵(۱۹).
- Okonta, P. & Rossouw, T. (۲۰۱۴). Misconduct in Research: A Descriptive Survey of Attitudes, Perceptions and Associated Factors in a Developing Country. *BMC Medical Ethics*, ۱۵, (۲۵): PP. ۳۴۱-۳۵۹.